

ETELÄKÄRJEN YMPÄRISTÖTERVEYDEN VALVONTASUUNNITELMA VUOSILLE 2025-2028

Yleinen ja valvonnan osio

Käännös

Käsitellään Eteläkärjen ympäristöterveyslautakunnassa 7.11.2024

Sisällysluettelo

YLEISTÄ	4
OSA I: VALVONTASUUNNITELMA, VALVONNAN OSIO	4
1. YMPÄRISTÖTERVEYS	4
1.1 LAINSÄÄDÄNTÖ JA VALVONNAN TARKOITUS	4
1.2 VALVONNAN VOIMAVARAT JA TEHTÄVÄT	5
1.2.1 Henkilöstö ja tehtävät	5
1.2.2 Muutoksia toimintaympäristössä.....	5
1.2.3 Voimavarojen käyttö.....	6
1.2.4 Koulutus.....	8
1.2.5 Valvontakohderekisteri	8
1.3 VALVONNAN MAKSULLISUUS.....	9
1.4 VIESTINTÄ	9
1.5 HÄIRIÖTILANTEISIIN VARAUTUMINEN	10
1.6 HALLINNOLLISET PAKKOKEINOT JA RANGAISTUSSEURAAMUKSET	10
2. VALVONTAKOHEET	11
2.1 ELINTARVIKELAIN MUKAISET KOHEET	11
2.2 TERVEYDENSUOJELULAIN MUKAISET KOHEET	11
2.3 TUPAKKALAIN MUKAISET KOHEET	12
2.4 LÄÄKELAIN MUKAISET KOHEET	12
2.5 MUUN LAINSÄÄDÄNNÖN MUKAISET KOHEET.....	12
3. TARKASTUSTEN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS	13
3.1 TARKASTUSTIHEYS JA RISKINARVIOINTI	13
3.1.1 Elintarvikevalvonta.....	14
3.1.2 Terveystarkastusvalvonta.....	14
3.1.3 Tupakkavalvonta	14
3.1.4 Nikotiinivalmisteiden valvonta	14
3.2 HENKILÖSTÖN TEHTÄVÄT, VASTUU JA VELVOLLISUUDET	15
3.3 VALVONNAN SISÄLTÖ JA TOTEUTUS	15
3.3.1 Elintarvikevalvonta.....	15
3.3.2 Terveystarkastusvalvonta.....	16
3.3.3 Tupakkavalvonta	16
3.3.4 Nikotiinivalmisteiden valvonta	17
3.3.5 Tarkastuksiin käytettävä aika	17
3.4 TARKASTUSPÖYTÄKIRJA.....	17
3.5 VALVONNAN PAINOPISTEET VUOSINA 2025-2028.....	17
3.5.1 Elintarvikevalvonta.....	17
3.5.2 Terveystarkastusvalvonta.....	18
3.5.3 Tupakkavalvonta	18
3.5.4 Nikotiinivalmisteiden valvonta	19
4. NÄYTTEENOTTO	19
4.1 VIRANOMAINNÄYTTEENOTTO	19
4.1.1 Elintarvikevalvonta.....	20
4.1.2 Terveystarkastusvalvonta.....	21
4.1.3 Muut valvontalajit.....	22
4.2 LABORATORIOT	22
5. VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	23

LIITTEET	24
LIITE 1. ELINTARVIKEVALVONTA	24
LIITE 2. TERVEYDENSUOJELUVALVONTA	26
LIITE 3. TUPAKKAVALVONTA.....	28
LIITE 4. NIKOTIINIIVÄLAINMISTEIDEN VALVONTA	29
LIITE 5, TARKASTUSTEN SISÄLTÖ, TERVEYDENSUOJELULAKI, TUPAKKALAKI, LÄÄKELAKI JA MUU LAINSÄÄDÄNTÖ	30
LIITE 6. KIRJALLISUUSLUETTELO	34

YLEISTÄ

Eteläkärjen ympäristöterveyden valvontasuunnitelma on laadittu huomioiden ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2025-2028. Laadinnassa on lisäksi pyritty ottamaan huomioon paikalliset olosuhteet ja riskitekijät. Suunnitelma kattaa yksikön toiminta-alueita, johon kuuluu Hanko, Inkoo ja Raasepori. Valvontasuunnitelma on osa yksikön kokonaissuunnitelmaa, jonka toisen osan muodostaa eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä Eteläkärjen ympäristöterveyden alaisten kunnallisten eläinlääkäripalveluiden valvonta. Suunnitelma päivitetään tarvittaessa, kuitenkin vähintään joka neljäs vuosi.

Elintarvikelain (297/2021) 39 § ja terveydensuojelulain (763/1994) 6 § velvoittavat kuntaa (kunnallisen ympäristöterveysyksikön) laatimaan valvontasuunnitelman. Ennen lopullista hyväksyntää Eteläkärjen ympäristöterveyslautakunnassa annetaan alueen asukkaille mahdollisuus tutustua suunnitelmaehdotukseen ja antaa siitä lausuntonsa. Yleisöä kuullaan myös suunnitelman päivityksistä.

Kansallisen valvontaohjelman mukaan valvontasuunnitelmasta tulee käydä ilmi ainakin:

- tarkastusten sisältö;
- valvontakohteiden tai valvontakohdetyyppien tarkastustiheys;
- tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika;
- kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen; sekä
- valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.

Valvontasuunnitelma on osa yksikön laatujärjestelmää ja siihen sisältyy jatkuvan parantamisen tavoittelemisen. Valvontasuunnitelman kautta toteutuu PDCA-syklin (Suunnittelu-Tekeminen-Tarkastaminen-Vakiinnuttaminen) suunnitteluosio.

OSA I: VALVONTASUUNNITELMA, VALVONNAN OSIO

1. YMPÄRISTÖTERVEYS

1.1 Lainsäädäntö ja valvonnan tarkoitus

Kansanterveyslakiin (66/1972) on sisällytetty käsite ympäristöterveydenhuolto, jolla tarkoitetaan yksilön ja hänen elinympäristönsä terveydensuojelua.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta. Viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kuluttajansuojan turvaamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman säädösperustana ovat: terveydensuojelulaki (763/1994), elintarvikelaki (23/2006), tupakkalaki (549/2016) ja lääkelaki (395/1987). Valvontatyössä lisäksi käytettäviä säädöksiä löytyy mm. Finlex- ja Eurllex-palveluista.

Valtakunnallisen ohjelman tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja ihmisten terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Ohjelman tarkoituksena on määrittää yhteiset periaatteet valvonnalle ja sen suunnittelulle samalla kun halutaan tunnistaa ja huomioida haasteita ohjelmakauden tavoitteille. Tavoitteena on varmistaa korkealuokkainen ympäristöterveydenhuollon valvonta, johon vaaditaan suunnitelmallista valvontaa, riittävästi käytettävissä olevia voimavaroja valvontaan ja valvonnan oikeaa kohdistamista, tehokkuutta sekä eri toimijoiden yhdenvertaista ja oikeudenmukaista kohtelua. Valvonnan avulla varmistetaan ympäristöterveydenhuollon lakien noudattaminen neuvomalla toiminnanharjoittajia ja kuluttajia, ohjaamalla ja kouluttamalla, tarkastusten, näytteenottojen ja lausuntojen avulla sekä olemalla valmiudessa häiriötilanteiden varalta. Valvontaviranomaisen tulee myös huolehtia, että

toimija korjaa epäkohdat. Tarpeen vaatiessa valvontaviranomainen ryhtyy hallinnollisiin pakkokeinoihin epäkohtien korjaamiseksi. Valvontaviranomaisen toimenpiteiden tulee hyvän hallintotavan mukaisesti olla oikeassa suhteessa epäkohtiin, eikä tuotteiden tai palveluiden saatavuutta tule rajoittaa enemmän kuin on tarpeellista. Valvontamenetelmät ja niiden kohdistaminen valitaan siten, että valvonnan vaikuttavuus on mahdollisimman suuri. Erityisesti suunnitelmallisen valvonnan kohdistamisen tulee perustua riskeihin.

Ympäristöterveydenhuollon valvonnan hoitavat suurimmalta osin kunnat. Hangossa, Inkoossa ja Raaseporissa tehtävää hoitaa yhteinen yhteistyöelin, Eteläkärjen ympäristöterveys.

Ohjelmakaudella 2025-2028 on valvonnan tavoitteena vaikuttava valvonta ja ydintehtävät tämän ohjelman - dinnassa huomioitujen yleiset tavoitteet ovat seuraavat:

- Tietoon perustuva valvonta
- Osaaminen
- Valmius

Yksittäisten valvonta-alueiden painopisteet ja niiden huomioon ottaminen on esitetty alla kohdassa 3.4.

1.2 Valvonnan voimavarat ja tehtävät

1.2.1 Henkilöstö ja tehtävät

Eteläkärjen ympäristöterveys toimii Hangon kaupungin alaisuudessa. Seudullisen ympäristöterveydenhuollon tarkoitus on yksikön johtosäännön mukaan taata yhteistyöalueen kuntien hyvää ja terveellistä elinympäristöä. Yksikössä valvontatehtäviä hoitavat pääasiassa kuusi terveystarkastajaa ja valvontaeläinlääkäri. Noin 70 % valvontaeläinlääkäriin työajasta on varattu valtiollisille tehtäville eläinsuojelun ja eläintautien estämisen parissa. Käytännön eläinlääkintää hoitavat yksi praktikkoeläinlääkäri ja ostetut päivystyspalvelut täydentävät yksityistä tarjontaa eläinlääkintähuoltolain mukaisesti. Yksikköä johtaa terveysvalvonnan johtaja, joka myös osallistuu valvontaan. Resursseihin kuuluu lisäksi terveysvalvonnan sihteeri 60 % työajalla. Henkilökunta on sijoitettu Hankoon (terveystarkastajia, kanslisti ja terveysvalvonnan johtaja), Raaseporiin (terveystarkastajia ja valvontaeläinlääkäri Tammisaaressa) sekä Inkooseen (praktikkoeläinlääkäriin työpiste).

Huomioon ottaen toiminta-alueen pitkät välimatkat ja käyntien määrä per kohde on tarkoituksenmukaista pitää useampaa toimipistettä matkojen minimoimiseksi.

Laboratoriopalvelut ja IT-palvelut ostetaan ulkopuolisilta toimijoilta, muutoin keskeiset palvelut hoidetaan itse.

1.2.2 Muutoksia toimintaympäristössä

Vuosien aikana ympäristöterveyden mahdollisten tulevien organisaatioiden selvittämiseen on käytetty paljon resursseja, mutta juuri nyt sellaisia selvityksiä ei ole meneillään. Yksi ylläpitää hyvää toteutumaan on saada työrauha nykyisille organisaatiomalleille. Todennäköisempää lienee kuitenkin, että tulevien organisaatioiden selvittäminen jatkuu jossakin muodossa myös tällä ohjelmakaudella. Eteläkärjen ympäristöterveys osallistuu välttämättömiin selvityksiin, mutta yrittää pitää näihin käytettävän resurssin kohtuullisella tasolla.

Kansallista Vati-järjestelmää käytetään rinnakkaiskäytössä asianhallintajärjestelmän, TerveKuun, kanssa. Vatin kautta siirretään valvontatietoja ylemmille viranomaisille, Tervekuuta tarvitaan asianhallintaohjelmalla. Yksikkö syöttää tietoja Vati-järjestelmään, mutta ei voi suuremmin vaikuttaa järjestelmän muotoiluun Vati-järjestelmää ei käytetä eläinsuojelussa tai eläintautien ehkäisyssä.

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman ohjelmakauden 2025 - 2028 teemana tietopohjainen valvonta, jota voidaan pitää aiemman tavoitteen, yhdenmukaisen valvonnan ja yhteistyön edistämisen, jatkeena. Valvonnan pysyviin tavoitteisiin kuuluu valvonnan laadun parantaminen. Uudellamaalla ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden välinen yhteistyö käynnistyi jo aiempien ohjelmakausin aikana. Yhteistyö jatkuu ja teemakohtaiset ryhmät keskustelevat ajankohtaisista teemoista esihenkilöryhmän

seurannassa. Niiden myötä yksittäisen valvontayksikön tehokkaat sekä laadukkaat toimintatavat on helpompi tunnistaa ja ottaa käyttöön myös muissa valvontayksiköissä. Eteläkärjen ympäristöterveys osallistuu työhön mahdollisuuksien mukaan.

1.2.3 Voimavarojen käyttö

Valvontasuunnitelma toteutetaan valvontatarpeen perusteella. Käytettävissä olevat resurssit eivät saa vaikuttaa valvontatarpeeseen tai tarkastustiheyteen. Käytännössä priorisointeja tehdään jonkin verran jotta työ sujuu, valvonta on mahdollisimman tehokasta ja kohdistuu ensisijaisesti suurimpiin riskeihin.

Ympäristöterveydenhuollon tehtäviä on terveystarkastajien kesken pyritty jakamaan niin, että työskentely työpareissa ja tiimeissä mahdollistuisi. Lisäksi työtehtävät on pyritty jakamaan tasapuolisesti maantieteellisen alueen sisällä. Maidon- ja lihanjalostukseen sekä munantuotantoon liittyvät elintarvikevalvontatehtävät hoidetaan pääasiassa valvontaelinlääkäriin toimesta. Valvontaelinlääkäri tekee myös muuta valvontaa.

Suunnitelmallisen valvonnan toimialakohtaiset valvontakohteet, tarkastuksiin tarvittava keskimääräinen aika sekä tarkastustiheydet on esitetty liitteissä 1-4. Valvontakohteet on eritelty luvussa 2 ja näytteenotto luvussa 4.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on varattu aikaa ns. akuuttiin valvontaan. Näistä tehtävistä osa voidaan ennakoita, kuten vesilaitosten valvontatutkimusohjelmien uusimiset ja uimarantaprofiilien päivitys. Akuuttiin valvontaan kuuluvat myös vaikeasti ennakoitavat tehtävät, kuten esimerkiksi epidemioiden ja erityistilanteiden selvittämiset, sisäilmaan liittyvät tarkastukset, laivantarkastukset sekä tuhoeläimiin ja eläinsuojeluun liittyvät tehtävät. Valvontatyöhön kuuluu lisäksi uusien hakemusten, suunnitelmien ja ilmoitusten käsittely sekä päätösten tekeminen. Aikaa kuluu myös edellytetyjen toimenpiteiden seurantaan. Viranomaistehtäviin kuuluu myös neuvonta, ohjaus, koulutus ja viestintä. Samoin valvontasuunnitelmien laatimiseen, toteutumisen arviointiin ja raportointiin. Resurssitarvetta arvioitaessa on myös huomioitu valmiussuunnittelun lisääntynyt ajantarve.

Resurssien tarkastelussa on elintarvikevalvonnan osalta käytetty 110 tarkastusta/työvuosi. Tämä mittari on osoittautunut relevantiksi ja antaa myös riittävästi aikaa muihin tehtäviin. Vaikka toistuvat perehdytykset syövätkin resursseja, voidaan valvonnan tavoitteisiin päästä, mikäli ei tapahdu huomattavia henkilöstövaihtoja tai tapahdu jotakin, mikä vaatii akuuttia valvontaa tai muuta akuuttia työtä. Kohteet vaihtelevat jonkin verran vuoden aikana, kun uusia toimintoja perustetaan ja vanhoja lopetetaan. Suuruusluokka pysyy kuitenkin kutakuinkin samana vuodesta toiseen.

Yksikkö käyttää kohdekohtaisia riskianalyseja valvontatarpeen määrittämiseksi, tai sitten käytetään kansallisia ohjeita. Käytännössä kohdekohtaiset riskianalyysit ovat usein johtaneet vähentyneeseen tarkastustarpeeseen. Tämä johtuu siitä, että toiminnot ovat usein kausiluonteisia tai suhteellisen pienimuotoisia. Vertailua kuitenkin vaikeuttaa se, että tarkastusaikoihin ei saa sisällyttää matka-aikoja. Tästä johtuen matka-ajaksi lasketaan säännönmukaisesti puoli tuntia/tarkastus, mikä vastannee varsin hyvin keskiarvoja. Lisääntynyt välinpitämättömyys vaatimuksista lisäävät joidenkin elintarvikevalvontakohteiden valvontatarvetta. Lisääntynyt valvontatarve tulee esille kohdekohtaisissa riskianalyseissa ja huomioidaan tarkastuksia suunniteltaessa. Resurssitarpeen yhteenveto tarkastuksia silmällä pitäen on koottu taulukkoon 1 alla.

Seurantatarkastusten tarve on myös laskettu elintarvikevalvonnessa, jossa tarve on erityisen suuri. C- ja D-arvioiden osuus on suuri Länsi-Uudellamaalla, mikä lisää seurantatarkastusten tarvetta muuhun maahan verrattuna. Huonojen arvioiden osuus on laskenut viime vuosina, mitä voidaan pitää positiivisena valvonnan kannalta. Mahdollisuuksien mukaan tehdään seurantatarkastukset mahdollisimman pian, mutta joissakin tapauksissa, joissa riskien arvioidaan olevan pienet, tehdään viranhaltijoiden priorisoinnin mukaisesti samoilla perusteilla kuin muukin valvonta. Tässä priorisoinnissa on kuluttajalle aiheutuvan riskin oltava tärkein, mikä voi tarkoittaa sitä, että valvontasuunnitelman mukainen tarkastus voi mennä seurantatarkastuksen edelle.

Muun työajan lisäksi aikaa kuluu myös erilaisiin työryhmiin osallistumiseen, mm. valvonnan ehkäisevän työn edistämiseksi. Esimerkkinä näistä voidaan mainita ehkäisevän päihdetyön työryhmät ja sisäilmatyöryhmät. LU-turva-työryhmä on aktiivinen ja toimii yhteistyössä kuntien, hyvinvointialueen ja ympäristöterveyden yhteistyössä. Myös vesi- ja elintarvikevälitteisten epidemioiden selvittämiseen on toimiva työryhmä.

Taulukko 1: Säännönmukaisen valvonnan resurssitarve, perustuen kohteiden määrään ja riskianalyysiin 2024. Taulukko huomioi seurantatarkastusten tarpeen.

	Kohteiden määrä 2024	Tarvittava tarkastusmäärä /a (2025)	Tarvittava työaika htpv/a
Elintarvikevalvonta ja eläinperäinen alkutuotanto	550	509	1012
Muu alkutuotanto	500	21	9
Terveydensuojeluvalvonta			
*Talousveden valvonta	28	18	26
*Uimavedet	45	42	25
*Muut TsL:n mukaiset kohteet (arvio)	258	61	51
Tupakkavalvonta	67	33	9
Nikotiinivalvonta	23	10	1
Yllä mainittujen tarkastusten matka-aika			49
Yhteensä noin	1471	732	5,3 työvuotta

Seurantatarkastusten tarve on arvioitu kohdekohtaisesti elintarvikevalvonnassa. Arviointien mukaan tarvitaan vuosittain ainakin 170 seurantatarkastusta, mihin yksistään tarvitaan n. 2 htv tarkastusaikaa. Muiden valvontalueiden osalta arviota ei ole tehty yhtä tarkasti, mutta terveydensuojelulain, tupakkalain ja lääkelain mukaiset tarkastukset vaativat myös vähemmän seurantaa. Mikäli merkittäviä akuutteja tehtäviä, henkilöstöpulaa tai vastaavia tilanteita ei ilmene, tulee nykyisten resurssien riittää tehtävien suorittamiseksi hyväksyttävällä tasolla.

Viranomaisyhteistyö ja valmius kuuluvat niihin tehtäviin, jotka vaativat jatkuvaa työtä arjessa, jotta kontaktit peruskuntiin ja muihin viranomaisiin pysyvät. Resurssitarpeeseen kuuluu myös yhteistyö koulujen ja toiminnanharjoittajien kanssa, jotta dialogi toimijoiden kanssa sujuu. Valvonta tulee voida tehdä tyydyttävällä tasolla nykyisillä resursseilla. Valitukset ja ilmoitukset on kansallisen ohjelman mukaan priorisoitava ennen suunnitelman mukaista valvontaa. Kun tieto epäkohdista saadaan, tarkistaa viranhaltija ensin tiedot ja työ lisätään työlistalle mm. seuraavien tekijöiden perusteella: Valitusten määrä, valituksen aiheellisuus, altistuvien henkilöiden määrä sekä epäkohdan mahdolliset (taloudelliset, terveydelliset) seuraamukset. Näin luodaan riskiperusteinen kokonaisvalvonta.

Raportointi- ja hallinnolliset tehtävät hoitaa yksikön johto yhdessä terveysvalvonnan sihteerin kanssa. Eteläkärjen ympäristöterveyslautakunta käsittelee resurssitilannetta vuotuisen raportoinnin yhteydessä sekä talousarvioita laadittaessa. Valvontaa priorisoidaan lakisääteisen valvonnan sisällä, jotta voidaan keskittyä suurimpiin riskikohteisiin ja henkilökunta saa työnohjausta. Mikäli aika ei riitä suunniteltuun valvontaan, esim. ennakoimattoman erityistilanteiden määrän vuoksi, pyritään ensin jättämään valvonta pois kohteista, joissa on vähäistä toimintaa ja pienehköt riskit. Samalla tullaan tekemään vähemmän tarkastuksia elintarvikekohteisiin, jotta saataisiin aikaan kokonaisvaltaisempi valvonta ja näkemys riskeistä. Erityyppisistä kohteista priorisoidaan terveydensuojelu- ja elintarvikekohteita muiden kohteiden kustannuksella. Tämä johtuu siitä, että tupakkatuotteiden- ja nikotiinivalmisteiden valvontakohteissa on usein vähemmän suoria riskejä kuin muissa kohteissa. Kaikissa resurssitilanteissa pyritään suunnitelmallisen valvonnan puitteissa varmistamaan talousveden säännöllinen valvonta sekä tärkeimpien elintarvikekohteiden valvonta. Tupakkalain ja lääkelain alaisten kohteiden valvonta suoritetaan samassa yhteydessä muiden tarkastusten kanssa, jolloin resurssienkäyttö on tarkoituksenmukaisempaa.

1.2.4 Koulutus

Ympäristöterveyden kenttä on laaja ja sitä määrittelevät useat normit. Asiakaspalvelun ja asianmukaisen asiankäsittelyn vuoksi on tärkeää, että henkilökunnan osaamista lisätään ja ylläpidetään. Perehdytykset tehdään uusille henkilökunnan jäsenille ja henkilöstölle, joka palaa töihin pidempien poissaolojen jälkeen. Lähinnä tämä toteutetaan sisäisenä koulutuksena.

Talousarvioon on varattu määrärahoja koulutusta varten ja henkilökunnan koulutussuunnitelma on laadittu laatukäsikirjan mukaisesti. Aluehallintovirastot, keskusvirastot, ministeriöt ja yksityiset toimijat järjestävät koulutuspäiviä, joilla kerrotaan lainsäädännön uudistuksista ja ajankohtaisista asioista. Tarkastajat osallistuvat säännöllisesti tehtäväalueensa paikallisiin ja valtakunnallisiin koulutustilaisuuksiin. Yksikössä pidetään kirjaa käydyistä koulutuksista, ja koulutustarve uudelleenarvioidaan kehityskeskustelujen yhteydessä. Hangon kaupungille tehdään yleisen tason koulutussuunnitelma vuosittain.

Kansallisen ohjelman mukainen tavoite on, että kahdeksan työpäivää/henkilö käytetään koulutukseen. Tähän sisältyvät kurssit, sisäinen koulutus ja itseopiskelu. Mikäli henkilöstö haluaa osallistua suurempiin opintokokonaisuuksiin, käsitellään nämä Hangon kaupungin henkilöstöjaoston hyväksymien periaatteiden mukaisesti.

Turvallisuutta, vastuuta ja erilaisia ongelmatilanteita varten järjestetään koulutuksia tarpeen mukaan ja henkilöstö voi myös tutustua erilaisiin teemoihin kaupungin sisäisinä koulutuksina. Lyhyt johdanto järjestetään myös kun uusi lautakunta asetetaan ja muuten tarpeen mukaan.

1.2.5 Valvontakohderekisteri

Eteläkärjen ympäristöterveys käyttää TerveKuu-tietokantaa ja kansallista Vati-tietojärjestelmää valvonnan rekisteröintiin ja organisointiin. Kaikki valvontatapahtumat sekä valtakunnallisella tasolla tarvittavat tiedot tallennetaan järjestelmällisesti tietokantaan. Tallennettaviin tietoihin kuuluvat muun muassa kohdekohtaiset riskianalyysit, joiden perusteella saadaan tarkempi kuva resurssitarpeesta. Valvontatapahtumien ja tutkimustulosten alkuperäiset asiakirjat arkistoidaan toimipisteissä. Tietokannan laajennettu rekisteriseloste, tietosuojaseloste tarkastetaan vuosittain ja päivitetään tarvittaessa.

Vati-järjestelmän tietosuojaselosteet on laadittu kansallisten viranomaisten toimesta ja järjestelmä on käytössä kokonaisuudessaan. Kansalliset viranomaiset katsovat että kunnat, jotka on velvoitettu käyttämään kansallisten viranomaisten maan kattavaa järjestelmää, ovat myös vastuullisia rekisterinpitäjiä. GDPR-periaatteet ja omavalvonta ovat aktiivisessa toiminnassa yksikössä ja niiltä osin kuin yksikön on mahdollista vaikuttaa tietojen käsittelyyn, ylläpitoon ja suojaan, ylläpidetään käytäntöjä myös Vati-järjestelmän osalta.

Suurimmat puutteet tiedoissa koskevat alkutuottajia. Yrityksiä päivittää tietoja vertaamalla eri rekistereitä on tehty, mutta tämä on onnistunut vain osittain. Kansallinen tavoite on parantaa lihantuotannon tietoja vuoden 2025 aikana, mihin Eteläkärjen ympäristöterveys osallistuu mahdollisuuksien mukaan. Vaikka tietoja varsinkin kasveja tuottavista alkutuottajista ei voida pitää kattavina tai oikeina, ei näitä priorisoida tässä vaiheessa. Luonnollisesti korjataan virheelliset tiedot, mikäli sellaisia havaitaan. Mikäli vielä muodostuu mahdollisuus saada tietoja muista rekistereistä Eteläkärjen ympäristöterveyden tietojen päivittämiseksi, voidaan työhön mahdollisesti ohjata resursseja. Muussa tapauksessa käytetään resurssit riskialttiimpien toimintojen valvontaan.

Valvontahenkilökunnan oikeuksia, valvonnan toteuttamista ym. valvotaan valtiollisen ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmän, VYHA:n sekä pääsynhallinta PAHU:n kautta. Tämän valtiollisen järjestelmän kautta tapahtuu tarpeellinen raportointi. Yksikön tiedot pidetään myös ajan tasalla VYHA:ssa.

Yksikön viranomaispalvelujen kuvaukset näkyvät ja niitä ylläpidetään Suomi.fi-sivuilla.

1.3 Valvonnan maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon laeissa säädetään, että kunnan valvontaviranomaisen tulee periä toiminnanharjoittajalta maksu kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvästä tarkastuksesta, näytteenotosta ja näytteen tutkimisesta (elintarvikelain 71 §, terveydensuojelulain 50 §, tupakkalain 90-91 § ja läikelain 54 d §). Maksullista on myös valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonta, silloin kuin määräysten antaminen perustuu säännösten noudattamatta jättämiseen. Suunniteltuihin projekteihin liittyvät tarkastukset ovat myöskin maksullisia, mutta elintarvikkeiden näytteenotto ei, liittyi se sitten suunniteltuun näytteenottoon tai ei.

Muusta maksullisuudesta, kuten ilmoitusten käsittelystä tai kohteen hyväksymisen ja siihen liittyvän tarkastuksen maksullisuudesta on säädetty erikseen. Suunnitelmallinen maksullinen valvonta kohdistuu ilmoituksen- ja luvanvaraisiin kohteisiin sekä sellaisiin kohteisiin, jotka eivät vaadi ympäristöterveydenhuollon ilmoitus- tai lupakäsittelyä.

Valvontamaksut peritään omakustannushintana siten, että ne kattavat valvonnasta aiheutuneet kustannukset sisältäen valmisteluun, tarkastukseen ja asian käsittelyyn käytetyn työajan. Matkakulut peritään erikseen, kuitenkin niin, että maksu vastaa keskimääräistä matka-aikaa yksikön sijainnista riippumatta. Maksut peritään hyväksytyyn taksan mukaisesti. Annetun ohjeistuksen mukaisesti maksuja peritään, missä mahdollisuus siihen on annettu. Eteläkärjen ympäristöterveyden taksat tarkistetaan vuosittain ja päivitetään tarpeen mukaan.

Vuoden 2022 alusta alkaen peritään myös lähes kaikilta suunnitelmallisen elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonnan piirissä olevilta valvontakohteilta vuosittain 150 euron valvonnan. Osa kohdetyypeistä on suoraan määritetty maksun ulkopuoliseksi terveydensuojelulain nojalla ja kourallinen kohteita on vapautettu perusmaksusta elintarvikelain mukaisesti.

Tupakkatuotteiden ja nikotiinienesteiden valvonnasta peritään vuosimaksu, erillistä tarkastusmaksua ei voida periä.

1.4 Viestintä

Eteläkärjen ympäristöterveys tiedottaa Hangon kaupungin alaisilla internet-sivuilla osoitteessa www.symi.fi. Tarvittavat linkitykset Inkoon ja Raaseporin sivuilta pyritään pitämään ajan tasalla. Käytännössä yksikkö ei kuitenkaan pääse muuttamaan muiden kuntien sivujen sisältöä. Eteläkärjen ympäristöterveyden käsittelyyn tulevista asioista ilmoitetaan tarvittaessa kunkin toiminta-alueen kunnan (sähköisillä) ilmoitustauluilla. Tätä kautta ilmoitetaan mm. valvonnan suunnitteluun ja toteuttamiseen liittyvistä asioista, valvonnan painopisteistä ja hankkeista. Ajankohtaisista ilmiöistä ja ongelmista tiedotetaan tarvittaessa sosiaalisessa mediassa, paikallislehdissä ja radiossa. Käytäntö on osoittanut, että tätä kautta välitetty informaatio on saavuttanut hyvin median ja asukkaat. Tiedotuksessa ja kanavien valinnassa huomioidaan Hangon kaupungin ohjeet tiedotuksesta.

Eteläkärjen ympäristöterveyslautakunnan esityslistat ja pöytäkirjat julkaistaan Hangon kaupungin sivuilla, yhdessä muiden samantyyppisten dokumenttien kanssa. Merkityksensä ja laajuutensa vuoksi esille pantavat päätökset julkaistaan kotisivuilla. Menettely täyttää kuntalain vaatimukset.

Toiminnanharjoittajia ja asukkaita neuvotaan ja ohjataan sekä puhelimitse, tarkastuskäyntien yhteydessä sekä laaditun materiaalin avulla. Tarvittaessa asiakkaita voidaan ohjata kansallisten viranomaisten antamalle yleiselle tiedolle. Tietoa on myös jaettu tiedotustilaisuuksien yhteydessä, joita ovat järjestäneet paikalliset toimijat, kuten esim. ammattikorkeakoulut. Alueella on ensisijaisesti pienyrittäjiä, joilla on alussa pienet resurssit ja heikko tietotaso, ja valvonnalta vaaditaan enemmän aikaa esim. tiedottamiseen. Tämä on otettu huomioon tarkastusten aikasuunnittelussa. Yksiköllä on myös blogi, Symiblogi, jossa tiedotetaan henkilökohtaisemmalla tasolla valvonnasta. Kaikki viranhaltijat osallistuvat blogin kirjoittamiseen.

Yksikkö liittyi pilottiprojektina mukaan LinkedIn-alustalle 2022, jotta mahdollista työvoimaa tavoitettaisiin paremmin ja voitaisiin tiedottaa työnkuvasta. Läsnäolo alustalla on osoittautunut tehokkaaksi ja hyödylliseksi ja jatkuu edelleen. Sisältö koostuu lähinnä materiaalista, jota tehdään myös kotisivuja tai muita tarkoituksia varten, kuten blogikirjoituksista tai vapaista viroista ilmoittamisesta.

Häiriötilanteissa selvitystyöryhmä arvioi tiedottamisen tarpeet ja välineet mahdollisimman varhaisessa vaiheessa konsultoiden tarvittaessa keskusviranomaisia.

Sisäiset ohjeet tiedottamisesta sisältyvät yksikön laatujärjestelmään, ja ne päivitetään tarpeen mukaan.

Yksikön toiminnasta voi antaa palautetta henkilökohtaisesti tai kotisivujen palautejärjestelmän kautta, jota on mahdollista käyttää nimettömänä.

1.5 Häiriötilanteisiin varautuminen

Eteläkärjen ympäristöterveyden valmiusjärjestelmä muodostaa yhdessä laatujärjestelmän kanssa yksikön toimintajärjestelmän. Valmiussuunnitelmia koordinoidaan yhteistyökuntien ja hyvinvointialueen kanssa jatkuvasti ja tarpeen mukaan, jotta vastuut ja johtovastuu ovat selkeät. Suunnitelmassa käsitellään ympäristöterveydenhuollon tehtäviä ja toimintavalmiuksia erityistilanteissa kuten epidemioissa, kemikaalivaaroissa ja myrkytyspäilyissä. Ruokamyrkytysepidemioiden selvitystyöryhmä on päivitetty terveydenhuollon siirtyessä hyvinvointialueille ja se vastaa kokoonpanoltaan lainsäädännön vaatimuksia. Eläintauteja koskevat ohjeistukset on saatu Aluehallintovirastolta ja ne ovat saatavilla yksikössä.

Erytistilanteita käsitellään ensisijaisesti yksikön normaalin toiminnan ja työnjaon jatkona. Siksi myös erityistilanteiden toiminta kuuluu PDCA-sykliin, joka muodostaa perustan yksikön työlle ja työn laadulle.

Kansallisen valvontaohjelman mukaan tulee yhteistyötä vahvistaa niiden toimijoiden kanssa, joilla on velvollisuus ympäristöterveyden häiriötilanteiden valmiuteen. Eteläkärjen ympäristöterveys osallistuu ainakin yhteen valmiusharjoitukseen ohjelmakauden aikana. Tämän lisäksi voi sisäisiä harjoituksia ja pienempiä harjoituksia paikallisten toimijoiden kanssa esiintyä. Aktiivinen osallistuminen ulkoisen pelastussuunnitelman omaavien kohteiden harjoitukseen on parantanut viranomaisten välistä yhteistyötä ja siksi pyritään osallistumaan relevantteihin harjoitukseen. Osallistumisesta päätetään mahdollisuuksien ja harjoituksen teeman mukaisesti.

1.6 Hallinnolliset pakkokeinot ja rangaistusseuraamukset

Kunnan ympäristöterveysviranomaisella on eri lakien nojalla oikeus antaa yksittäisiä kieltoja ja määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveyshaitan tai kuluttajien terveyteen kohdistuvien haittojen poistamiseksi tai ehkäisemiseksi.

Uuden elintarvikelain 67 § myötä toimivaltainen valvontaviranomainen voi määrätä toimijan maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 5 000 euron elintarvikevalvonnan seuraamusmaksun pykälässä mainituista laiminlyönneistä.

Terveydensuojeluviranomaisen tehtäviä yksikön toiminta-alueella hoitaa Eteläkärjen ympäristöterveyslautakunta, jossa on edustajia kaikista osallistujakunnista. Valvonnan sujuvuuden vuoksi tehtäviä on tarpeen mukaan delegoitu viranhaltijoille. Muista kuin kiireellisistä toimenpiteistä sekä uhkasakon asettamisesta päättää kuitenkin aina Eteläkärjen ympäristöterveyslautakunta. Lautakunta käsittelee myös aina virkamiesten kiireelliset toimenpiteet. Päätöksenteon laadun huomioiden annetaan lautakunnan jäsenille tietoa ja koulutusta tarpeen mukaan.

2. VALVONTAKOHEET

Tämä valvontasuunnitelma perustuu pitkälle edellä esitettyyn tarvelaskentaan. Käytännössä on todettu, että eri valvontalajien valvontakoheet muuttuvat jonkin verran kalenterivuoden aikana (toiminnan lopettaminen, alkaminen ja muuttuminen), mutta valvontakohteiden kokonaismäärä pysyy kuitenkin vakaana vuodesta toiseen. Muutokset otetaan huomioon vuoden mittaan, sitä mukaa kun lopettaneet yritysten toiminnot lopetetaan tietokannassa ja uusia kohteita lisätään ilmoitusten ja hakemusten tultua käsiteltäväksi. Uudet koheet arvioidaan ensin valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti ja myöhemmin kohdekohtaisten riskianalyyysien perusteella. Uusia kohteita tarkastetaan kansallisen riskiarvion mukaisesti tai ilmoituksen käsittelyn yhteydessä. Näin varmistutaan toiminnan asianmukaisuudesta ja saadaan hyvä kontakti toiminnanharjoittajaan toiminnan alusta asti. Tarkastuskohteiden riskianalyytit päivitetään tarkastusten jälkeen ja kun uutta tietoa saadaan. Riskianalyyysien tulokset otetaan huomioon, kun käytännön valvontaa suunnitellaan, mikä saattaa johtaa siihen, että samankaltaiset koheet tarkastetaan eri väliajoin.

2.1 Elintarvikelain mukaiset koheet

Elintarvikevalvonnan piiriin kuuluu n. 35 valvontakohdetyyppeä, joissa on yhteensä n. 1100 valvontakohdetta (liite 1). Näistä alkutuotannon kasvintuottajia on n. 500 kpl. Useammin valvottavia kohteita on reilut 500.

Valvontakohteissa on sekä hyväksyntää edellyttäviä kohteita että ilmoitusta edellyttäviä kohteita. Määrällisesti koheet painottuvat suurkeittäisiin sekä myyntipaikkoihin, mutta toimintojen kirjo on suuri alkutuotannosta jalostukseen ja myyntiin. Yli puolet muista kuin alkutuotannon kohteista sijaitsee Raaseporissa ja noin viidesosa Hangossa. Inkoossa sijaitsee taas suhteessa paljon alkutuotantoa.

Näytteenotto esitellään kohdassa 4.

2.2 Terveysuojelulain mukaiset koheet

Terveysuojelulain mukaiset valvontakoheet ovat joko luvan- tai ilmoituksenvaraisia kohteita kuten vesilaitokset, majoitushuoneistot, eräät kauneushoitolat, uimahallit ja uimarannat, liikuntahuoneistot, koulut ja päivähoitotilat. Terveysuojelulain mukaisen säännöllisen valvonnan piiriin eivät kuulu kaikki ilmoitetut toiminnot, vaan ainoastaan kaikkein riskialttiimmat koheet (ks. liite 2). Muita toimintoja valvotaan valitusten ja saapuneiden tietojen perusteella, ja ne priorisoidaan kohdan 1.2.2. mukaisesti, Voimavarojen käyttö.

Talousvesitarkastuksen piiriin kuuluvien kohteiden määrä on hyvin tunnettu ja suuri suhteessa alueen asukaslukuun. Koheet vaihtelevat ns. EU-vesilaitoksista yksittäisten elintarvikehuoneistojen kaivoihin. Näistä kohteista noin 30 kuuluu suunnitelmalliseen terveysuojeluvallontaan. Elintarvikehuoneistojen omien kaivojen vesiä valvotaan osana elintarvikevalvontaa.

Terveysuojelulain mukaisia kohteita arvioidaan alueella olevan n. 250. Joitakin kohteita valvotaan vain valitusten perusteella eikä niitä ilmoiteta. Tarkkaa lukua on näin ollen vaikea arvioida.

Yksikön oma näytteenotto on vähennetty aiempina vuosina henkilöstöressurssien vähäisyyden vuoksi ja näytteitä ottavat yleensä päteviksi todetut ulkopuoliset asiantuntijat. Viranhaltijat huolehtivat kuitenkin näytteenotosta pienemmissä vesilaitoksissa ja tarpeen mukaan sellaisissa kohteissa, joissa näytteenotto ei ole sujunut suunnitellusti. Vesinäytteitä otetaan n. 10 tällaisesta kohteesta.

Allasvesistä otetaan lainsäädännön edellyttämät rinnakkaisnäytteet tarpeen mukaan tarkastusten yhteydessä. Terveysuojelulain mukaisia näytteitä otetaan tarpeen mukaan, kuten esim. EU-uimarannoilta tarkastusten yhteydessä, kun kohteiden oma näytteenotto on osoittautunut puutteelliseksi tai kun rutiinitarkastuksista on saatu huonot tulokset. Muuten toiminnanharjoittajat käyttävät viranomaisnäytteiden ottoon valvontaviranomaisen päteviksi toteamia näytteenottajia.

Hangon ja Inkoon satamat on mainittu satamina, joissa annetaan WHO:n terveys säännösten mukainen puhtaustodistus. Nämä tarkastukset kuuluvat terveystarkastajien tekemään terveydensuojeluvalvontaan. Tarkastukset tehdään Valviran ohjeiden mukaisesti.

Toiminta-alue on omakotivaltaita, mikä näkyy asuntojen sisäilma-asioiden vähäisessä osuudessa. Aukkaita tiedotetaan asioiden käsittelystä yksikön kotisivuilla, mutta suurin osa soittaa mieluummin ensin viranhaltijalle saadakseen neuvoja. Kaikkiaan tarkastuksia tehdään tämän kaltaisiin kohteisiin n. 20 vuosittain. Asiat päätetään toteutettujen toimenpiteiden ja seurannan jälkeen, jotta ne eivät jää vireille turhaan.

2.3 Tupakkalain mukaiset kohteet

Tupakkalain mukaiseen valvontaan kuuluu sekä ravintoloiden tupakointitilojen valvonta että vähittäis- ja tukkumyyntilupien valvonta.

Asuntoyhteisöjen tupakointikiellot kuuluvat myös tupakkalain mukaiseen valvontaan. Eteläkärjen ympäristöterveyden alueella on määrätty yksi tupakointikielto, mutta valmius on käsitellä lisää vastaavia hakemuksia.

Vähittäismyyntipaikkoja oli n. 70 kpl vuonna 2024 ja kohteita joilla on tupakointitila 2 kpl (liite 3).

2.4 Lääkelain mukaiset kohteet

Nikotiinituotteiden myyntiluvan saaneet kohteet kuuluvat lääkelain mukaiseen valvontaan. Kohteiden määrä alueella on , n. 20 kpl (ks. liite 4).

2.5 Muun lainsäädännön mukaiset kohteet

Terveystarkastajat toimivat myös ympäristönsuojelulain (527/2015) 24 § ja Valtioneuvoston asetuksen (452/2009) otsonikerrosta heikentäviä aineita ja eräitä fluorattuja kasviuonekaasuja sisältävien laitteiden huollosta sekä säteilylain (j859/2018) mukaisena valvontaviranomaisena. Joitakin tukitehtäviä on kirjattu myös jätelakiin (646/2011) Mikäli näitä tarkastuksia tehdään, suoritetaan ne osana muuta tarkastustoimintaa.

3. TARKASTUSTEN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Tarkastukset toteutetaan tarpeen mukaan yhdistelmätarkastuksina, jolloin voidaan tarkastaa useamman lainsäädännön vaatimia seikkoja. Esim. talousvettä ja elintarvikehuoneistoa tai tupakka- ja elintarvikevalvontaa koskevia seikkoja voidaan tarkastaa samalla käynnillä. Toiminta-alueen laajuus huomioon ottaen tämä on niukkojen resurssien tarkoituksenmukaista käyttöä. Erikoistuminen tapahtuu siten, että kustakin valvonnan alasta vastaava tarkastaja laatii tarkastusohjeen ja tarvittaessa tarkastuslomakkeet kyseessä oleville kohteille sekä auttaa tarvittaessa tarkastuspöytäkirjan laatimisessa. Näin toimitaan vain, jos tarkastuksen käytännössä suorittavan tarkastajan asiantuntemus on riittävä yhteistarkastuksen suorittamiseen. Tarkastuslomakkeet ja ohjeet toimivat työvälineinä sekä määrittelevät tarkastusten sisällön. Näin yksikkö pyrkii kohteilemaan kohteita tasapuolisesti. Tavoitteena on, että kustakin kohteesta vastaisi korkeintaan kaksi tarkastajaa, jolloin yhteistyö ja viestintä toiminnanharjoittajan kanssa helpottuu.

Kohteesta vastaava tarkastaja päättää tarkastuksen laajuudesta kohteesta olevien tietojen pohjalta tehdyn tarveharkinnan perusteella. Harkinnan pohjana voidaan käyttää kohteen tyyppiä, aikaisempia tarkastuksia, valvonnan painopisteitä, riskianalyysiä, valituksia ja muita tietoja kohteesta. Kotirauhaa koskevat säännökset ja ohjeet huomioidaan. Tarkastuksen painopistettä voidaan muuttaa tarkastuksen kuluessa, mutta sen pitää aina palvella lainsäädännön tarkoitusta.

Viranhaltijat tekevät valvontasuunnitelman perusteella yksityiskohtaisempia tarkastussuunnitelmia käytännön työn helpottamiseksi. Esimies hyväksyy nämä suunnitelmat.

Tarkastuksista laaditaan tarkastuspöytäkirja, jossa tehdään myös yhteenveto havaintojen perusteella. Tarpeen tullen ryhdytään toimenpiteisiin lainsäädännön puitteissa, ja samalla päivitetään kohteen riskianalyysit. Tiedot välitetään valtion viranomaisille säännösten mukaan ja henkilötietojen käsittely huomioiden.

Tavoitteena on saavuttaa tarkastusten rutiinitaso, jotta ne voitaisiin suorittaa riittävän laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti terveellä tavalla. Laatujärjestelmään sisältyy toimia tarkastusten yhtenäisyyden varmistamiseksi yksikön sisällä. Käytettäviin työkaluihin kuuluvat mm. ulkoiset ja sisäiset auditoinnit sekä tarkastajien monitoroinnit vertaisarvioinnein.

Mikäli tarkastuksella havaitaan puutteita, jotka voivat koskea muita valvontaviranomaisia, välitetään asiasta tieto kyseiselle viranomaiselle. Yhteistyö voi myös tuoda vaikuttavuutta valvontaan. Yksikkö tekee tavallisimmin yhteistyötä rakennus- ja alkoholivalvonnan, palotarkastajien sekä työsuojelu- ja ympäristöviranomaisten kanssa.

3.1 Tarkastustiheys ja riskinarviointi

Valvontakohteiden riskinarvioinnin lähtökohtina ovat toisaalta olleet valtakunnalliset ohjeet ja toisaalta kohdekohtaiset valvontatarpeen arvioinnit. Valtakunnallisia ohjeita sovelletaan tarkastustarpeita määriteltäessä. Tämän lisäksi viranhaltijat arvioivat seurantatarkastuksien tarvetta, jotta resurssien kokonaistarve voidaan arvioida. Riskiarviointien olennaisesti muuttuessa muuttuu myös kohteen tarkastustarve, mikä huomioidaan käytännön työssä.

Riskien väheneminen johtaa harvempiin tarkastuksiin ja riskien kasvu johtaa kohteen valvonnan priorisointiin. Aikaisempiin terveydensuojeluvalvonnan kohdekohtaisiin teemavuosiin perustuen on mm. koulut, päiväkodit ja vanhainkodit liitetty rutiininomaiseen valvontaan kohdekohtaisten riskien mukaisesti. Riskianalyyseistä on tehty ryhmäkohtainen tutkimus, jonka perusteella kartoitetaan analyysien käyttöä sekä kohderyhmän tyyppistä valvontatarvetta valvontasuunnitelman osalta. Näin suunnittelu yksinkertaistuu. Kohteiden muodostamien ryhmien sisällä riskianalyysijä käytetään priorisointijärjestyksen määrittämiseen. Myös edellisen tarkastuksen ajankohta voi vaikuttaa priorisointiin, sillä on tärkeää, että kohteet tarkastetaan ainakin joka viides vuosi.

3.1.1 Elintarvikevalvonta

Elintarvikevalvontakohteet on jaettu toiminnan luonteen ja laajuuden mukaan riskiluokkiin, ja valvontakohteissa on sekä hyväksyntää että ilmoitusta edellyttäviä kohteita. Tavoitteena on kattaa useita kohteita sen sijaan, että keskitettäisiin useita tarkastuksia harvoin kohteisiin. Ongelmatapaukset voivat kuitenkin vaatia useita peräkkäisiä tarkastuksia yksittäisiin kohteisiin asioiden korjaamiseksi. Mikäli tarkastuksia on tarpeen karsia suunnitellusta, jätetään ensin pois vähemmän riskialttiit kohteet tai vähennetään niiden tarkastusmääriä.

Liitteessä 1 on esitetty säännöllisen valvonnan piiriin kuuluvat valvontakohteet, niiden tarkastustiheydet sekä tarkastuksiin käytettävä aika (arvioitu aika sisältäen tarkastuskäyntiin ja tarkastuskertomuksen laadintaan tarvittavan ajan). Niissä kohteissa, joissa on hyväksytty omavalvontasuunnitelma, ja joiden omavalvonta toimii, tarkastukseen käytetty aika saattaa olla arvioitua lyhyempi.

3.1.2 Terveysuojeluvalvonta

Terveysuojelulain mukaisista kohteista talousvettä toimittavia laitoksia valvotaan kattavasti. Tämä johtuu talousveden käyttäjämääristä, suhteellisen suuresta päivittäisestä käytettävästä vesimäärästä sekä käyttäjien valintamahdollisuuksien rajallisuudesta.

Myös pienten elintarvikehuoneistojen, päiväkotien, kurssikeskusten ja vastaavien käyttämän talousveden laatua valvotaan, kun kohde käyttää vain omaan toimintaan oman kaivon vettä. Kyse ei tällöin ole talousvettä toimittava laitos. Kaivot tarkastetaan talousveden laatuongelmien ilmetessä ja muiden tarkastusten yhteydessä.

Asumisterveyden valvonta on olennainen osa terveysuojeluvalvontaa. Asumisterveydellä tarkoitetaan asuntojen, päiväkoti- ja koulutilojen, oppilaitosten, lasten- ja vanhainkotien ja muiden vastaavien julkisten tilojen terveydellisiä olosuhteita. Koulu- ja esikoulu- yhteistarkastuksia tehdään nyttemmin koko alueella. Eteläkärjen ympäristöterveys osallistuu myös kaikkien kuntien sisäilmaryhmien toimintaan, joissa sellainen on. Muita valvontakohteita tarkastetaan suunnitelmallisesti rutiini- ja seurantatarkastuksin. Asuntojen asumisterveyskysymykset otetaan käsittelyyn rakennuksen omistajan tai haltijan aloitteesta. Käytännössä asuntoja koskevia tapauksia käsitellään vähänlaisesti vuosittain. Asumisterveysasiat ovat monialaisia kokonaisuuksia, jotka vaativat yhteistyötä osapuolten ja tutkimuksia tekevien asiantuntijoiden välillä. Eteläkärjen ympäristöterveys arvioi asioita valvontaviranomaisen näkökulmasta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin. Työssä hyödynnetään Valviran soveltamisoppaita.

Muista terveysuojelulain mukaisista kohteista suunnitelmalliseen valvontaan sisältyvät uimahallit, uima-altaat ja uimarannat.

3.1.3 Tupakkavalvonta

Tupakkalain mukaiset valvontakohteet, suunniteltujen tarkastusten lukumäärät, tarkastustiheydet sekä tarkastuksiin käytettävä aika on esitetty liitteessä 3. Käytännössä valvonta suoritetaan muiden tarkastusten yhteydessä resurssoinnin optimoimiseksi.

3.1.4 Nikotiinivalmisteiden valvonta

Nikotiinivalmisteiden myyntipaikat ovat samoja kuin tupakkaa myyvät kohteet. Nykyisillä resursseilla nikotiinivalmisteiden myyntiä valvotaan elintarvikevalvonnan yhteydessä. Valvontakohteet ja niiden riskinarviointi sekä kohteiden tarkastustiheys on esitetty liitteessä 4.

3.2 Henkilöstön tehtävät, vastuu ja velvollisuudet

Viranhaltijat saavat perehdytyksen virantoimituksen alkaessa, sekä tarvittaessa pidempiaikaisten poissaolojen jälkeen, ks kohta 1.2.4 koulutus. Perehdytykseen kuuluu myös tehtävänkuvauksen, vastuiden ja velvollisuuksien läpikäynti. Ohjeet jääviyden ja painostuksen varalta sisältyvät laatujärjestelmään, kuten myös yleiset ohjeet virantoimituksen laadusta. Lautakunnan jäsenet saavat myös tietoa tehtävistään ja vastuistaan ainakin kun uusi lautakunta aloittaa toimikautensa, mutta myös toimikauden aikana mikäli sitä pidetään tarpeellisena.

3.3 Valvonnan sisältö ja toteutus

Valvontaan sisältyy tarkastuksia ja tulosten valvontaa, mutta erityisesti terveydensuojelupuolella myös työtä, jossa viranhaltija antaa myös asiantuntemustaan yhteisen paremman tuloksen saamiseksi. Töitä, joihin viranhaltija osallistuu sekä asiantuntijana, mutta myös valvontaroolissa ovat esim. vesilaitosten riskinarvioinnit ja valvontatutkimusohjelmat, uimavesiprofiilit ja sisäilmaryhmät. On tärkeää huomioida eri roolit, jotta ne voidaan huomioida käytännön työssä.

Tarkastukset tapahtuvat joko ilman ennakoilmoitusta tai ilmoituksen mukaan, jos tarkastuksen luonne ja siihen liittyvä lainsäädäntö niin vaatii. Tarkastusten sisältö määräytyy kohteen ja kohteessa tapahtuvan toiminnan mukaan. Jokaisella tarkastuskerralla ei usein ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista kattaa koko toimintaa. Toisaalta yhden tarkastuskäynnin aikana voidaan tehdä useampaa valvonnan alaa koskeva yhteistarkastus, mikäli se on valvonnan kannalta tarkoituksenmukaista. Tarkastusten sisällön määrittelevät ylempien viranomaisten ja yksikön ohjeet. Yksittäisen tarkastuksen sisällön määrää ohjeistuksen puitteissa tarkastuksen tekevä viranhaltija. Tarkastuksilla voidaan havaita tarkastettavan osion ulkopuolisia puutteita ja riskitekijöitä, jotka kuitenkin huomioidaan tarkastuksen tuloksia arvioitaessa.

Tarkastuksia tehdään tarkastuskäynteinä tai dokumenttitarkastuksina. Tarkastus voidaan myös tehdä kokonaan tai osittain etänä, mikäli se kohdetta valvovan viranhaltijan mielestä on tarkoituksenmukaista.

Valvontaviranomainen suorittaa säännöllisesti ja ennalta suunnitellusti valvontakohteiden tarkastuksia, joissa arvioidaan valvontakohteiden vaatimustenmukaisuutta. Tarkastusten sisältö ja tiheys yksittäisten valvontakohteiden osalta riippuu arvioidusta riskistä, joka on puolestaan riippuvaista harjoitetun toiminnan laajuudesta, luonteesta ja laadusta. Valvontakohteen toiminnan laajuutta, luonnetta ja laatua määriteltäessä arvioidaan mm. tuotantomääriä, harjoitettavaa toimintaa ja sisäistä laatujärjestelmää sekä otetaan huomioon se, miten toimija on aiemmin noudattanut asetettuja vaatimuksia.

Tarkastuksia voidaan tehdä myös suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolella esim. epäiltäessä terveysvaaraa, projekteina tai seurannan vuoksi.

Mikäli tarkastus on johtanut toimenpiteisiin, seurataan tilannetta seurantatarkastuksilla. Muun valvonnan tapaan nämä suoritetaan prioriteettijärjestyksessä. Tarpeen tullen tarkastuksissa esiin tulleita asioita seurataan muiden valvontayksiköiden kanssa. Yhteistyö tuottaa myös kansallisesti tai kansainvälisesti katsoen tehokkaamman valvonnan.

Suoritettu valvonta dokumentoidaan aina. Tiedot tehdyistä tarkastuksista ja muusta valvonnasta kerätään TerveKuu-tietokantaan asianhallintaa varten ja VATI-järjestelmään raportointia varten.

3.3.1 Elintarvikevalvonta

Elintarvikevalvonnan tavoitteena on varmistaa elintarvikkeiden ja niiden käsittelyn turvallisuus elintarvikeketjun jokaisessa vaiheessa. Valvontamenetelmät voivat olla aistinvaraisia, mittauksella todennettavia tai näytteenottoon perustuvia. Viranomaisvalvonnan painopiste on omavalvonnassa ja sen toimivuudessa. Tarkastuksella keskitytään myös elintarvikehuoneiston kuntoon, prosessin sijoitteluun huoneistossa, henkilöstön ammattitaidon selvittämiseen, työohjeisiin ja työskentelytapoihin, jäljitettävyyteen, pakkausmerkintöihin sekä mittalaitteiden toimintaan.

Erilliset tarkastuskohteet otetaan huomioon yksikön tarkastuslistojen laadinnassa. Oiva-tarkastuksilla sovelletaan kansallisia ohjeita. Jälkitarkastuksilla seurataan, että määrätyt toimenpiteet on toteutettu. Tarvittaessa voidaan lisätietoja hankkia ulkopuolisten asiantuntijoiden kautta.

3.3.2 Terveydensuojeluvalvonta

Terveydensuojelulain mukaisen valvontakohteen tarkastuksen tavoitteena on varmistua toiminnan lainmukaisuudesta sekä selvittää mahdollisen terveyshaitan esiintyminen tai sellaisen olosuhteen esiintyminen, josta voi aiheutua terveyshaittaa. Yhteenveto tarkastusten sisällöstä liitteenä 5. Tarkastusten yhteydessä voidaan lisäksi tarkastaa solariumit, talousveden radioaktiivisuutta sekä asuntojen ja muiden oleskelutilojen radonpitoisuutta säteilylain (859/2018) 41 § mukaisesti.

Jotkut kohteet ovat aikaisemmin kuuluneet säännöllisen valvonnan piiriin, mutta nykyisin niitä valvotaan ainoastaan valitusten perusteella. Tällaisia ovat:

- eläinten pitoon tarkoitettu rakennus tai aitaus asemakaava-alueella taimuulla vastaavalla alueella
- bingohallit, pelisalit ja -kasinot, tanssisalit ja -lavat
- kirkot, merimieskirkot sekä muut uskonnollisten yhdistysten tilat
- luentosalit ja auditoriot muualla kuin koulujen tai oppilaitosten yhteydessä
- teatterit, elokuvateatterit, ooppera- ja konserttisalit, sirkukset, baletti-,
- juhlahuoneistot sekä muut esityksiin ja tapahtumiin tarkoitettut sisätilat
- muut kokoontumis- ja juhlahuoneistot
- työtilat asuinrakennuksessa tai alueella, jossa on asuinhuoneistoja
- parturi- ja kampaamotoiminta
- hautausmaat, yksityiset hautapaikat ja eläinten hautausmaat
- jotkut pienemmät majoituspaikat
- muut vastaavat laitokset tai huoneistot, joissa harjoitetusta toiminnasta todennäköisesti ei aiheudu käyttäjälle terveyshaittaa

Osa suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistetuista kohteista kuuluu kuitenkin edelleen terveydensuojelulain 13 §:n mukaiseen ilmoitusvelvollisuuden piiriin, niin että valvontaviranomaisella on tietoja toiminnasta.

Terveydensuojelulain mukaisissa tarkastuksissa huomioidaan valtakunnallisessa terveydensuojelun valvontaohjeistossa esitetyt ydinseikat. Tarkastukset perustuvat ensi kädessä aistinvaraisiin havaintoihin sekä näytteenoton tuloksiin. Tarvearvioinnin perusteella voidaan myös näytteitä ottaa tarkastusten yhteydessä tai osana muuta valvontaa. Havaintojen perusteella arvioidaan tarkempien mittausten ja tutkimusten tarpeellisuus. Tarkastukseen liittyy myös ohjausta ja neuvontaa. Tarvittaessa lisätietoja saadaan ulkopuolisten asiantuntijoiden tekemien selvitysten perusteella. Rutiinitarkastuksissa käytetään joko Valviran kehittämiä työkaluja kuntien laatujärjestelmien malleiksi tai omia tarkastuslistoja ja niihin perustuvia ohjeita. Yksikkö ei yleensä itse ota näytteitä tilojen terveyshaittojen selvittämiseksi. Yleensä yksikkö tekee itse vain alustavia tutkimuksia.

Talousvettä toimittavien laitosten osalta valvontakohteita ovat veden jakelualueet. Valvontaan voi sisältyä tarkastuskäyntejä vedenottamoille ja esim. dokumenttitarkastuksia, joihin kuuluvat myös analyysitodistusten tarkastukset.

Talousvesivalvonnan kohteita, jotka eivät ole talousvettä toimittavia laitoksia, valvotaan tulosten valvonnan kautta. Mikäli veden laadussa ilmenee ongelmia, voidaan tarkastuksia tehdä paikan päälle.

3.3.3 Tupakkavalvonta

Tupakkalain mukaisen tarkastuksen tavoite on tarkastaa kohteen toiminnan ja tilojen lainmukaisuus. Yhteenveto tarkastusten sisällöstä liitteenä 5.

Tupakkalain mukaisella tarkastuskäynnillä käytetään ensisijaisesti aistinvaraista arviointia ja haastatteluja. Aistinvarainen arviointi riittää yleensä savuttomuuden arvioinnin perusteeksi viranomaistarkastuksissa. Tarvittaessa voidaan tupakansavun kulkeutumista selvittää merkkisavututkimuksella tai käyttämällä passiivikeräintä. Tupakkalain mukaisilla tarkastuksilla valvotaan tupakan tukku- ja vähittäismyyntipaikkoja sekä ravintoloiden tupakkatiloja.

Tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myynti, omavalvonta ja mainonta tarkastetaan laatujärjestelmän puitteissa tehtyjen havaintolomakkeiden avulla tai keskusviranomaisen laatiman tarkastuslomakkeen ja sen sisältämän ohjeen mukaisesti.

3.3.4 Nikotiinivalmisteiden valvonta

Nikotiinivalmisteiden myyntipaikoissa valvotaan, että myynti tapahtuu lääkelain mukaan luvanvaraisesti ja annettujen lupien mukaisesti. Tarkastusvälineinä voidaan käyttää valmiita tarkastuslistoja. Yhteenveto tarkastusten sisällöstä liitteenä 5.

3.3.5 Tarkastuksiin käytettävä aika

Valvontakohdetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan määrittelyssä on huomioitu tarkastuksen tarkoitus, tarkastuksen valmistelu, tarkastuksen sisältö sekä tarkastuskertomuksen laatiminen. Tietoja käytetään sekä resurssitarpeen arvioinnissa, mutta myös yksikön maksutaksassa määriteltäessä yksittäisten tarkastusten hintoja.

3.4 Tarkastuspöytäkirja

Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuspöytäkirja ja tarkastetut asiat kirjataan, vaikka niissä ei tarkastuksen aikana havaittaisikaan epäkohtia. Pöytäkirja voidaan kirjoittaa vapaasti tai lomakepohjalle. Tarkastuskertomukseen merkitään tarkastuksen tarkoitus, käytetyt menetelmät, tehdyt huomiot/kerätyt tiedot, näistä tehdyt johtopäätökset ja tarvittaessa asianomaiselta toimijalta edellytettävät toimet epäkohtien korjaamiseksi. Epäkohtien korjaamisesta ja aikataulusta sovitaan toimijan kanssa, ja ne kirjataan tarkastuskertomukseen. Tarvittaessa annetaan kehotuksia määräaikoineen. Tarkastuskertomukseen kirjataan myös, mikäli aikaisemmin vaaditut toimenpiteet on tehty. Sovitut toimenpiteet ja aikataulut merkitään tarkastuspöytäkirjaan. Tarpeen vaatiessa annetaan kehotuksia tai kiireellisiä määräyksiä ja asetetaan määräaikoja. Mikäli aikaisemmin määrätty toimenpiteet on tehty, merkitään tämäkin tarkastuspöytäkirjaan. Tiedot tarkastuksesta välitetään valtion viranomaisille voimassa olevien ohjeiden mukaisesti edellyttäen, että tietojen käsittelystä on lain mukaiset kuvaukset.

3.4 Valvonnan painopisteet vuosina 2025-2028

3.4.1 Elintarvikevalvonta

Vuosina 2025–2028 valvonnassa kiinnitetään edelleen huomiota elintarvikehuoneistojen kuntoon, tilojen riittävyteen suhteessa siellä suoritettavaan toimintaan, sekä omavalvontasuunnitelmien/ -järjestelmien kattavuuteen ja toimivuuteen. Jäljitettävyyden ja tuotteista annettavien tietojen tarkistaminen kuuluu rutiinivalvontaan, ja siihenkin kiinnitetään jatkuvasti huomiota. Ruokaviraston valvonnan painopisteet huomioidaan niiltä osin kuin ne ovat yksikössä olennaisia, kuten alan rikollisuuden torjunnassa.

Ruokavirasto voi suunnitella hankkeita ajankohtaisista aiheista. Terveysvalvonnan johtaja päättää hankkeeseen osallistumisesta, kun siitä on saatu enemmän tietoa. Projekteihin osallistutaan mahdollisuuksien mukaan tapauskohtaisen arvioinnin perusteella, riippuen tapauksen merkityksestä valvonnan ja käytettävien resurssien puitteissa. Käytännössä painopisteet sisällytetään rutiinivalvontaan.

Alueella on muutama kohde, joilla on myös ensisaapumistoimintaa. Tuontiin liittyvät seikat tarkastetaan pääasiassa muiden elintarvikelain mukaisten tarkastusten yhteydessä.

3.4.2 Terveysturvallisuusvalvonta

Terveysturvallisuuden valvontasuunnitelman painopistealueina vuosina 2025-2028 on talousvesivalvonnan uudet sisällöt, osaaminen, paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa sekä terveysturvallisuuden valmius.

Alueen viranomaisyhteistyö toimii jo melko hyvin ja se tulee kunnissa tunnistaa terveellistä ympäristöä edistävänä tekijänä. Yksikkö osallistuu valmiusharjoituksiin, suuronnettomuusharjoituksiin ja vastaavien teeman ja tarpeen mukaan. Tavallisesti harjoituksia kertyy useampi vuodessa. Viranomaiskentän muuttuessa on tärkeää vahvistaa poikkeavien tilanteiden prosesseja.

Tarkastuksia on suunniteltu kansallisten riskinarviointien mukaisti, yksityiskohtaisemmat tiedot löytyvät liitteestä 2. Kohdekohtaisten riskinarviointien kehittäminen ohjelmakaudella on välttämätöntä.

Suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolella aikaa vie erityisesti vesilaitosten valvontatutkimusohjelmien ja riskinarviointien päivittäminen, ylläpito ja valmiussuunnittelu, mikä on otettava huomioon valvonnan vaatimaa aikaa arvioitaessa. Mikäli kohteilla ei ole ohjelmia ja suunnitelmia kohdennetaan työ ensi sijassa niiden tekemiseen. Prosessista kirjoitetaan tarkastuspöytäkirja ja tarpeen mukaan ryhdytään toimenpiteisiin, jotta lainsäädännön vaatimukset täyttyvät.

Yksikön alueella on n. 70 terveysturvallisuuslain 13 § mukaisesti priorisoitua kohdetta, näiden lisäksi tullaan ilmoitukset pyytämään vuodeosastoilta ja vastaavilta vuoden 2025 aikan.

Suunnitelmanmukaiset tarkastukset kouluihin ja esikouluihin tehdään yhteistarkastuksina mahdollisuuksien ja kuntien tarpeiden mukaisesti. Muussa tapauksessa tarkastukset tehdään yksittäisinä terveysturvallisuustarkastuksina.

Tärkeä osa terveysturvallisuusvalvontaa ovat suunnittelu- ja ympäristölupalausunnat, joissa voidaan ottaa huomioon mahdolliset terveyteen vaikuttavat seikat hyvissä ajoin ennen kuin ryhdytään käytännön toimiin. Tämän kaltainen pitkäaikainen yhteistyö on selkeä esimerkki terveellistä elinympäristöä edistävästä viranomaisyhteistyöstä. Terveysturvallisuutta pitkillä tähtäimellä edistävää yhteistyötä ovat myös sisäilmaryhmien työ sekä monialainen valmiustyö.

Suurien yleisötapahtumien terveydellisiä oloja tullaan tarkastelemaan. Tarkastuksia tämän kaltaisiin kohteisiin tehdään 3-5 vuosittain. Tarkemmat tarkastuskohteet valitsee terveysturvallisuuden johtaja kun kesän tapahtumakalenteri selkeytyy.

Legionellariskistä tiedottaminen jatkuu rutiinitarkastusten yhteydessä vuonna 2025, josta ohjelmakauden aikana siirrytään tarkempaan valvontaa tarpeen mukaan ja rutiinivalvontaan muilta osin.

3.4.3 Tupakkavalvonta

Tietoa omavalvonnasta annetaan tarkastuksilla, jolloin myös tehdään riskinarviointeja, samalla kun omavalvonnan toimintaa arvioidaan tarkastuslistojen ja ohjeiden avulla. Omia ohjeita ja linkkejä nostetaan kotisivuille tarpeen mukaan. Laitonta kauppaa kitketään myös tarkastuksilla, jäljitettävyyden tarkastamisen kautta, erityisesti pakollisten turvallisuus- ja tunnistusmerkintöjen kautta.

Yhteys ehkäisevään päihdetyöhön on luotu kaikissa yhteistyökunnissa ja näiden yhteistyömuotoja luodaan suunnitelmakauden aikana.

Tupakkavalvonnassa osallistutaan Sosiaali- ja terveysturvallisuuden lupa- ja valvontavirasto Valviran järjestämiin valvontahankkeisiin vain, mikäli resurssit tähän riittävät. Tupakkavalvontaan liittyviä tarkastuksia tehdään pääasiallisesti elintarvikekohteisiin tai terveysturvallisuuslain mukaisiin kohteisiin tehtävän valvonnan yhteydessä.

Tarpeen mukaan voidaan 1-3 suurempaa yleisötilaisuutta tarkastaa erillisen riskinarvioinnin perusteella ja terveystarkastuksen johtajan päätöksellä. Näitä on muuten vaikea huomioida suunnitelmassa, kun kesän tapahtumat vahvistuvat keväällä kun tupakkalain mukaisia hakemuksia tehdään.

3.4.4 Nikotiinivalmisteiden valvonta

Nikotiinivalmisteiden valvonnassa ei ole ollut painopisteitä. Mikäli Fimean koulutuksen kautta tieto tällaisista saadaan, huomioidaan ne valvonnassa. Eteläkärjen ympäristöterveys on huomauttanut alan koulutustarpeesta, joka onkin huomioitu tulevien koulutusten suunnittelussa.

4. NÄYTTEENOTTO

4.1 Viranomaisnäytteenotto

Näytteitä voidaan ottaa tuotteiden vaatimustenmukaisuuden tai omavalvonnan toimivuuden tarkistamiseksi. Näytteitä voidaan ottaa tai mittauksia suorittaa myös oleskelutilojen terveydellisten olojen tarkistamiseksi (esim. sisäilmatutkimukset). Yleensä tupakka- ja nikotiinivalvontaan ei kuulu näytteenottoa. Tarpeen vaatiessa voidaan toki näytteitä ottaa yksittäistapauksissa erityisen tarveharkinnan perusteella.

Näytteenottoon ja tutkimuksiin on varauduttu ruokamyrkytyspäilyjen ja muiden terveystilanteiden selvittämiseksi. Valmius on myös pyynnöstä ottaa näytteitä, jotka ovat osa valtakunnallista projektia tai ohjelmaa. Osallistuminen valvonta- tai tarkastusohjelmaan päätetään kuitenkin tapauskohtaisesti. Näytteitä voidaan ottaa mikrobiologisia, kemiallisia tai aistinvaraisia tutkimuksia varten.

Viranomaisnäytteitä ottaa yksikön henkilökunta tai viranomaisen hyväksymä ulkopuolinen asiantuntija. Koska pienemmillä vesilaitoksilla on usein ollut ongelmia näytteenotossa, tekevät viranhaltijat jatkossa pääasiassa näytteenoton. Terveystarkastajat ottavat myös näytteitä tarvearvioinnin perusteella esim. tarkastusten yhteydessä, kun rutiininomaisten talous- tai uimavesivalvonnan näytteenoton toimenpiderajat ylittyvät tai epidemiaselvitysten yhteydessä. Toiminnanharjoittajat voivat hoitaa näytteenottonsa itse, osoitettuaan ensin pätevyytensä, tai käyttämällä ulkopuolista näytteenottajaa. Pätevyyden hyväksymisen perusteena käytetään sertifiointeja tai viranhaltijoiden omia tarkastuksia näytteenottajan riittävästä tiedosta näytteenottoa varten. Tarvittaessa näytteenottajille asetettavista vaatimuksista tehdään tarvittaessa sisäinen ohje. Näytteenottajan hyväksyminen kirjataan kohteen dokumentointiin.

Tutkimustulokset lähetetään aina sekä valvontakohteeseen että valvontaviranomaiselle. Niitä kohteita varten, joiden näytteenotto on lakisääteinen, laaditaan kohdekohtaisia näytteenottosuunnitelmia.

Toiminnanharjoittaja maksaa seuraavien viranomaisnäytteiden näytteenotot ja analyysit:

- omavalvonnan varmistamiseksi otettavat näytteet (mikrobiologiset ja kemialliset analyysit),
- suurten ja pienten vesilaitosten vesinäytteet (mikrobiologiset ja fysikaalis-kemialliset analyysit sekä säteily),
- uima-altaiden, uimarantojen ja talviuintipaikkojen vesinäytteet (mikrobiologiset fysikaalis-kemialliset ja radioaktiivisuusanalyysit),
- terveydensuojelulain mukaiset materiaali- ja ilmanäytteet,
- tupakkalain mukaiset ilmanäytteet.

4.1.1 Elintarvikevalvonta

Elintarvikevalvonnan viranomaisnäytteillä pyritään selvittämään toimijan omavalvonnan toimivuutta. Viranomaisnäytteenotto kohdistetaan tarpeen mukaan toimintatyyppeihin, joiden riskejä on tarpeen tarkastella lähemmin tai joissa muuten koetaan olevan tarpeellista tehdä näytteenottoa valvonnan tueksi. Viranomaisnäytteet ovat toimijalle maksullisia. Näytteitä voidaan ottaa tarkastusten yhteydessä tai projektinomaisesti erillisinä näytteenottoina. Vain näytteenottoa varten tehtyä käyntiä valvontakohteessa ei katsota tarkastukseksi. Mikäli näytteenottotulokset eivät vastaa asetettuja vaatimuksia, voi olla tarpeen ottaa uusia näytteitä. Näytteenottotulokset käydään läpi toiminnanharjoittajan kanssa seuraavan tarkastuksen yhteydessä.

Viranomaisnäytteistä tehdään lähinnä mikrobiologisia analyysejä (mikrobiologinen laatu, tilojen puhtaus). Esim. vierasaineiden tarkistamiseksi tehdään kemiallisia kokeita ylempien viranomaisten pyynnöstä. Yksikkö osallistuu Ruokaviraston histamiiniprojektiin vuonna 2025, mikäli se on tarkoituksenmukaista ja koskee alueen toimijoita.

Viranomaisnäytteitä käytetään tarkistettaessa itsevalvonnan ja prosessien toimivuus sekä käsittelyhygienian kyseisissä tiloissa. Näytteenotot ovat toimijoille maksullisia. Viranomaisnäytteenotto toteutetaan käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Viranomaisnäytteenotto kohdistetaan alla olevan suunnitelman mukaisesti erityisesti valvontakohteisiin, joilla ei itsellään ole toimivaa suunnitelmaa itsevalvonnan puitteissa tapahtuvan näytteenoton varalta. Näytteenotto voidaan tehdä suunnitellun valvonnan ulkopuolella, jos epäillään elintarvikehygienian puutteita tai jos omavalvonnan talousvesitutkimuksia ei ole toteutettu asianmukaisesti kehotuksesta huolimatta. Tutkimustuloksia käytetään suoraan kohdekohtaisessa valvonnassa, mutta myös arvioitaessa erityyppisten kohteiden riskejä.

Taulukko 2: Suunnitelmallinen näytteenotto elintarvikevalvonnassa 2025-2028

Elintarvikehuoneisto	Viranomaisnäytteenotto	Näytteet (kpl)
Ilmoitetut huoneistot	Painopiste mikrobikriteeriasetuksen (2073/EY/2005) seurannassa ja salmonellanäytteissä, missä oma-valvonta ei ole tuottanut riittävää riskien hallintaa. Helposti pilaantuvien leipomotuotteiden tutkimukset alueen riskikuvan täydentämiseksi. Tehdään mahdollisesti yhdessä tai huomioiden muiden valvontayksiköiden projektit	Projektina 1-2 krt/a valvontatulosten perusteella. 1-2- näytettä/huoneisto sitä valvovan viranhaltijan päätöksellä. Kohdistetaan tekijöihin, jotka koskevat käsittelyhygieniää, tuoteriskejä ja säilyvyyttä.
Pienteurastamo	Valvottu näytteenotto vierasainetutkimuksia varten	Ohjeiden mukaan
Pienleikkaamo	Lihanäytteitä asetuksen 20/VLA/2001 mukaisesti tarvearvioinnin perusteella.	Kohteen valvojan päätöksen mukaisesti
Lihantuotantolaitos	Mikrobiologisia näytteitä lihasta ja jauhelihasta raaka-aineiden hygieenisen laadun tarkkailua varten (aerobisten bakteereien kokonaismäärä, koliformiset bakteerit, stafylokokit ja <i>Listeria monocytogenes</i>)	2 kpl/v valvovan viranhaltijan tarvearvioinnin perusteella
Munapakkaamot	Pintahygienianäytteet (salmonellat, stafylokokit) MMMa 1148/2006 mukaisesti	1-2 kpl/v valvovan viranhaltijan tarvearvioinnin perusteella
Muut laitospäiset kohteet tai suurempi valmistus	Tilojen <i>Listeria monocytogenes</i> -kartoitus tarveharkinnan mukaisesti	Esim. 2-5 kpl/toimija/v kohteen valvojan päätöksen mukaisesti
Muu projektityyppinen näytteenotto erillisen tarvearvioinnin mukaisesti, Terveysvalvonnan johtajan päätöksellä	Tarveharkinnan mukainen suuntaus, 1–4 analyysiä/näyte	0-10 näytettä/a

4.1.2 Terveysuojeluvalvonta

Terveysuojelulaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät viranomaisnäytteenottoon kuuluvat näytemäärät sekä näytteistä tehtävät analyysit. Näytteitä otetaan terveystarkastajan määräämän suunnitelman mukaisesti talousvedestä, uimavesistä ja uima-allasvesistä.

Näytteenottojen määrä saattaa vaihdella vuoden mittaan sitä mukaa kuin näytteitä lisätään tai poistetaan kohdekohtaisten suunnitelmien ja ohjelmien päivitysten yhteydessä.

Talous- ja uimavesien laatuvaatimuksista ja näytteenotosta säädetään seuraavissa asetuksissa:

- STM:n asetus (1352/2015) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM:n asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM:n asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM:n asetus (177/2008) yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta
- STM:n asetus (354/2008) pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta.

Terveystarkastajat suunnittelevat vuosittain seuraavat näytteenotot vuosille 2021-2024:

Talousvedet:

>5 000 käyttäjän vesilaitokset: 102 näytettä
50 – 5 000 käyttäjän vesilaitokset: 54 näytettä
≤50 käyttäjän vesilaitokset: 11
yksittäisten toimijoiden kaivot: 25 näytettä

Uimavedet:

Uimarannat ja talviuintipaikat: 122 näytettä
Uima-altaat, uimalat, uimahallit: 65 valvontatutkimusohjelman mukaista näytettä

Näytteitä voidaan ottaa myös oleskelutilojen terveydellisten olojen selvittämiseksi tai esimerkiksi siivoustoiminnan omavalvonnan tarkistamiseen. Tällaisten näytteiden ottajat ovat kuitenkin pääsääntöisesti ulkopuolisia asiantuntijoita.

4.1.3 Muut valvontalajit

Tupakka- ja nikotiinivalvontaan ei yleensä kuulu näytteenottoa, mutta tarvittaessa voidaan esimerkiksi tilojen savuttomuutta tutkia näytteenotoin.

4.2 Laboratoriot

Eteläkärjen ympäristöterveyden viranomaisnäytteet tutkitaan LUVVYLab Oy:n:n laboratoriossa, joka on FINAS-akkreditointipalvelun hyväksymä laboratorio T147. Käytössä oleva laatujärjestelmä on SFS-EN ISO/IEC 17025 -standardin mukainen. Laboratorion pätevyysalueita ovat M 1 Yleiset indikaattoriorganismit ja M 2 Tavanomaiset ruokamyrkytyspatogeenit. Lisäksi yllämainitut laboratoriot ostavat tarvittaessa muiden laboratoriodien palveluja (Lounais-Suomen vesi- ja ympäristötutkimus (tunnus T064), Eurofins (T089) ja MetropoliLab (tunnus T058)). Mikrobilääkejäämät ja lintujen salmonellanäytteet tutkitaan HK Foodsin laboratoriossa Forssassa (tunnus T173).

Yksikön budjettiin on varattu varoja valmiussopimusten solmimiseen laboratoriodien kanssa, jolloin näytteitä voidaan viedä laboratorioon myös toimistoajan ulkopuolella. Käytännössä näytteiden ympärivuorokautinen vastaanotto laboratoriossa ei ole tarpeen, vaan päivän pidentäminen riittää. Yksiköllä on asianmukaiset mahdollisuudet näytteiden säilytykseen molemmissa terveystarkastajien toimipaikoissa, kunnes ne voidaan kuljettaa.

5. VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Valvontasuunnitelman toteutumista seurataan vuosien aikana ja arvioidaan valvonnan tehokkuutta, voimavarojen riittävyyttä ja valvonnan kohdentumista. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi käsitellään Eteläkärjen ympäristöterveyslautakunnassa vuosittain. Tämä muodostaa myös PDCA-syklin arviointiosuuden.

Valvontasuunnitelma edellyttää, että seuraavat kohdat sisältyvät arviointiin:

- Miten kattavaa toiminta ja valvonta on ollut
- Kuinka hyvin kansalliset ja omat tavoitteet toiminnalle ovat toteutuneet
- Valvonnan vaikuttavuus
- Tarkastusten ja näytteiden määrä suhteessa tarpeeseen ja valvontasuunnitelmaan sekä kehityspidemällä tarkastelujaksolla
- Valvonnan laadun ja tehokkuuden arviointi
- Tulot valvonnasta ja miten ne on kohdennettu
- Resurssit suhteessa vaatimuksiin
- Saatu palaute ja hyvät käytännöt
- Korjaavat ja kehittävät toimet
- Auditoinnit ns. AJO-käynnit ja muu saatu palaute
- Toiminnan kehittämistarpeet
- Seuraavalle vuodelle suunnitellut toimenpiteet tilanteen parantamiseksi

Toteutumisen arviointi tehdään kansallisten viranomaisten ohjeet huomioiden. Arvioinnissa käytetään taustamateriaalina keskusvirastojen laatimia lomakkeita, joiden avulla selvitetään toimialakohtaisesti toteutunut valvonta sekä yksikön tietokantaan tallennettuja tietoja. Arvioinnin tulokset toimitetaan viranomaisille ohjeistuksen ja pyyntöjen mukaisesti.

Liitteet

LIITE 1. Elintarvikevalvonta

Elintarvikevalvonnan kohteet, tarkastustiheydet sekä tarkastuksiin keskimäärin käytettävä aika vuonna 2025.*

Kohdetyyppi	Kohteiden määrä 2024	Tyypillinen tarkastustarve/v	Tarkastukset, jotka suunnitellaan tehtäväksi v. 2025	Tarkastukseen käytettävä aika/tark. (h)	Kokonaisaika-tarve 2025(h)
Keskuskeittiö	25	1-3	28	6	168
Laitoskeittiö	32	1	11	4	44
Tarjoilukeittiö	65	0,35	16	3	48
Ravintola	117	0,35-1	94	4	376
Kahvila	44	0,3-0,5	25	3	75
Pubi tai vastaava pienimuotoinen käsittely	9	0,35	7	2	14
Grilli, pikaruokapaikka	26	0,5	19	4	76
Tukkuliike	4	0,35-1	2	4	8
Elintarvikkeiden myynti, tyyppi 1: Market jossa palvelutiski, palvelutiski ruokakaupassa	9	0,35-2	15	5-6	83
Elintarvikkeiden myynti, tyyppi 2: Pieni ruokakauppa tai myymälä, jossa pienempi riski, jäätelökioskit	47	0,35-1	27	4	108
Elintarvikkeiden myynti, tyyppi 3: Kauppa, jossa myydään kuivatavaroita tai vastaava	11	0,35	3	3	9
Elintarvikkeiden myynti, tyyppi 4: Muu elintarvikkeiden myynti	44	0,35	28	4	112
Liha-alan laitos	1	2-4	2	4	8
Maitoalan laitos	3	1-2	6	4	24
Leipomo, jossa helposti pilaantuvia tuotteita	11	1	8	5	40
Leipomo, leivän valmistusta	6	1	4	3	12
Pienimuotoinen kalanjalostus, ilmoitettu elintarvikehuoneisto	16	1	13	4	52
Pienimuotoinen lihankäsittely, ilmoitettu elintarvikehuoneisto, teurastuspaikka	3	1	2	4	8
Muu valmistus, vakiintunut kansallinen tai kansainvälinen levikki	2	1-2	3	5	15
Muu valmistus	16	0,35-2	12	4	48

Kohdetyyppi	Kohteiden määrä 2024	Tyypillinen tarkastustarve/a	Tarkastukset, jotka suunnitellaan tehtäväksi v. 2025	Tarkastukseen käytettävä aika/tark. (h)	Kokonaisaika - tarve 2025 (h)
Kontaktimateriaalien ja entsyymien valmistus	2	1	2	5	10
Pakkaamo, viljan, vihannesten ja hedelmien käsittely	1	0,35-0,5	0	2-4	
Munapakkaamo	1	1	1	4	4
Kuljetukset	1	0,35	0	2	0
Varastot	6	0,35-1	2	3	6
YHTEENSÄ	502		330		180n työpäivää (1358 h)
ALKUTUOTANTO					
Alkutuotanto: vilja, hunaja	500	0,1	3 hunajapakkaamo ja 1 sienimö, muut vain jos tarvetta ilmenee	3	18
Alkutuotanto: maidontuotanto	13	0,3	4	4	16
Alkutuotanto: lihantuotanto	18	0,2	2	4	8
Alkutuotanto linnut/munat	4	0,2	4	4	4
Alkutuotanto: kalastus	13	0,2	Jos tarvetta ilmenee	2	
Yhteensä	n. 550		16		58 h, 8 htpv

*Laskuissa ei ole huomioitu seurantatarkastusten tarvetta.

LIITE 2. Terveystuomiovalvonta

Terveystuomiovalvonnan kohteet, tarkastustiheydet ja tarkastuksiin käytettävä aika vuonna 2025

Kohdetyyppi	Kohteiden määrä 2024	Tyypillinen tarkastustiheys/a	Tarkastusten määrä 2025	Tarkastukseen käytettävä aika (h)	Kokonaisaika- tarve (h) v. 2025
Asetuksen 1352/2015 mukaiset kohteet, > 5000 käyttäjää tai >1000 m ³ /d	3	1	3	23	69
vedenottamot	10		5	Sisältyy ylläolevaan	
Muut asetuksen 1352/2015 mukaiset kohteet	10	1	10	4* tai 8	71
vedenottamot	9		5	Sisältyy ylläolevaan	
Asetuksen 401/2001 mukaiset kohteet	15	0,5 tai 0,3 jos vain jakelua	5	3* tai 5	28
vedenottamot	12		7	Sisältyy ylläolevaan	
Koulut, oppilaitokset	42	0,3	13	6 el. 8**	88
Esikoulut, taiteen perusopetusta tai vapaata sivistystyötä järjestävät oppilaitokset, opetuksen järjestämiskaikat	15	0,3	5	4 tai 6**	26
Päiväkodit	34	0,3	8	6 tai 8**	50
Iltapäiväkerhot, lasten leirikeskukset, nuorisotalot ja vastaavat	31	0,25	10	4	40
Lastenkodit, ensi- ja turvakodit	4	0,3	2	4	8
Palvelutalot ja vastaavat	27	0,3	10	6	60
Julkiset kuntosalit, liikuntahallit tai -salit	28	0,2	6	3	12
Majoitus	41	0,2	6	4	24
Solariumit	1	0,2	0	3	0
Tatuoijat ja vastaavat salongit, ihon käsittelyt	34	0,25	9	3	24
Yleiset saunat	7	0,5	4	3	12
Suuret uimarannat	10	1	10	2* tai 5	50

Pienet uimarannat	26	1	26	2* tai 4	82
Uima-altaat	4	1	4	2* tai 7	28
Uimahallit	1	1	1	10	10
Sairaalat, terveyskeskusten vuodeosastot (ensisijaiset tilat)	Tarve- arvioinnin mukaan		Max. 10	3	30
Summa	364		149 + max 10		712 h (95 htp)

Tarkastustiheydet

2 kaksi kertaa vuodessa

1 kerran vuodessa

0,5 joka toinen vuosi

*= dokumenttitarkastus

**yhteistarkastus

0,25 kerran neljässä vuodessa

0,2 kerran viidessä vuodessa

0,3 kerran kolmessa vuodessa

*** ei suunnitelman mukaista valvontaa

LIITE 3. Tupakkavalvonta

Tupakkavalvonnan kohteet sekä tarkastuksiin käytettävä aika vuosina 2025-2028

Kohdetyyppi	Kohteiden määrä 2024	Tyypillinen tarkastustiheys/a	Tarkastukseen käytettävä aika (h)	Teemavuosi	Tarkastuksia 2025	Työaika 2025 (h)
Tupakointikiellot ja -rajoitukset: Ravintola, jossa tupakointitila	2	0,3	2	2026	0	0
Myynti, mainonta ja esillä pito - vähittäismyynti	65	0,5	2		33	66
Toistuvat suuret yleisötilaisuudet			2		0	0
YHTEENSÄ					33	8,8 htpv

LIITE 4. Nikotiinivalmisteiden valvonta

Lääkelain mukaisen valvonnan kohteet, tarkastustiheydet sekä tarkastuksiin käytettävä aika vuosina 2025-2028

Lääkelain mukaiset kohteet	Suosittelutarkastustiheys /vuosi	Tarkastukseen käytettävä aika	Kohteiden määrä 2024	Tarkastusten määrä 2025	Työaika 2025 (h)
Nikotiinikorvausvalmisteiden vähittäismyyntipaikat	0,3	2	19	8	16
Nikotiinikorvausvalmisteiden vähittäismyyntipaikat, jotka ovat oppilaitosten läheisyydessä	0,5	2	4	2	4
Yhteensä			19	10	2,7 htpv

LIITE 5, Tarkastusten sisältö, terveydensuojelulaki, tupakkalaki, lääkelaki ja muu lainsäädäntö

Toimintaluokka /- tyyppi valvontaohjelman mukaan	Perustelut vaihtoehtoisille tarkastusmenettelyille	Tarkastuksen lakiperuste ja sisältö	Huomioitavaa valvonnassa 2025-2028
EU-raportoitava vedenjakealue, yli 1000 m³ tai min. 5000 henkilölle	Voidaan toteuttaa asiakirjatarkastuksena yksittäisinä vuosina, jos aiemmissa tarkastuksissa ei ole havaittu puutteita.	TsL: valvontatutkimusohjelma, erityistilannesuunnitelma, riskinarvioinnin ajantasaisuus, omavalvonta, vedenottamot, vedenkäsittely, ylä- ja alavesisäiliöt, tiedotus	Josko valvontatutkimus- ohjelma ja WSP:t tarvitsevat hyväksyntää tai päivitystä
Talousveden toimittaminen, muu vedenjakealue, 10 - 999 m³ tai 50 – 5000	Voidaan toteuttaa asiakirjatarkastuksena yksittäisinä vuosina, jos tarkastuksissa ei ole havaittu puutteita.	TsL: valvontatutkimusohjelma, erityistilannesuunnitelma, riskinarvioinnin ajantasaisuus, omavalvonta, vedenottamot, vedenkäsittely, ylä- ja alavesisäiliöt	Josko valvontatutkimus- ohjelma ja WSP:t tarvitsevat hyväksyntää tai päivitystä
Pieni vedenjakealue, alle 10 m³ tai alle 50 henkilölle	Voidaan toteuttaa asiakirjatarkastuksena yksittäisinä vuosina, jos tarkastuksissa ei ole havaittu puutteita.	TsL: näytteenottosuunnitelma, erityistilannesuunnitelma, riskinarvioinnin ajantasaisuus, omavalvonta, vedenottamo, veden käsittely, vesisäiliöt, tiedotus	Josko riskinarviointia ja näytteen- ottosuunnitelmaa on laadittava tai päivitettävä
Tukkulaitos, talousvettä toimittava	Voidaan toteuttaa asiakirjatarkastuksena yksittäisinä vuosina, jos tarkastuksissa ei ole havaittu puutteita.	TsL: valvontatutkimusohjelma, erityistilannesuunnitelma, riskinarvioinnin ajantasaisuus, omavalvonta, vedenottamot, vedenkäsittely, ylä- ja alavesisäiliöt, tiedotus	
Suuret, vain ostovettä jakavat veden jakealueet		TsL: valvontatutkimusohjelma, erityistilannesuunnitelma, riskinarvioinnin ajantasaisuus, tiedotus	Vain dokumentti- tarkastuksin
Vain ostovettä jakavat veden jakealueet		TsL: valvontatutkimusohjelma, erityistilannesuunnitelma, riskinarvioinnin ajantasaisuus, tiedotus	Vain dokumentti- tarkastuksin
Valvottavat kaivot (elintarvikehuoneisto tai julkinen/kaupallinen toiminta)	Jos tulokset ovat olleet hyviä, vain asiakirjatarkastus	TsL: kaivon ympäristö ja rakenteet kohteissa joissa vesinäytteet antavat aihetta. Muuten näytteenotto ja analyysitulokset	
Yleiset altaat: uimahalli, kylpylä, uimala, vesipuisto tai muu yleinen allas, pieni yksittäinen allas	Tarkastustiheyttä voidaan vähentää tai tarkastukset toteuttaa dokumenttitarkastuk- sena, yksittäisinä vuosina jos toiminta on ollut hyvin hoidettua	TsL: vedenlaatu, vedenkäsittelylaitteet, käyttötarkkailu, tilojen hygienia, valvontatutkimusohjelma, tiedottaminen, ongelmatilanteiden hoito	

Toimintaluokka /- tyyppi valvontaohjelman mukaan	Perustelut vaihtoehtoisille tarkastusmenettelyille	Tarkastuksen lakiperuste ja sisältö	Huomioitavaa valvonnassa 2025-2028
Yleiset uimarannat, EU	Joka toinen tarkastus voi olla asiakirjatarkastus	Tsl: <u>Rannan tarkastus:</u> uimavesiasetuksen (177/2008) vaatimukset, roska-astiat, käymälät, tiedotus, hygieniaohjeet sekä omavalvonta ja sen toimivuus <u>Asiakirjatarkastus:</u> tutkimustulokset, näytteiden otto, uimavesiprofiili ja tiedotus	Näytteenoton suunnittelu ennen kauden alkua, näytteenoton asianmukaisuuden varmistus ennen kauden alkua tai sen alussa sekä itsenäiset tarkastukset <u>tai</u> tarkastus yhdessä toimijan edustajan kanssa.
Pienet yleiset uimarannat	Joka toinen tarkastus voi olla asiakirjatarkastus	Tsl: <u>Rannan tarkastus:</u> pienen uimavesiasetuksen (354/2008) vaatimukset, roska-astiat, käymälät, tiedotus, hygieniaohjeet sekä omavalvonta ja sen toimivuus <u>Asiakirjatarkastus:</u> tutkimustulokset, näytteiden otto, uimavesinäytteet ja verkkosivut	Näytteenoton suunnittelu ennen kauden alkua, näytteenoton asianmukaisuuden varmistus ennen kauden alkua tai sen alussa sekä itsenäiset tarkastukset <u>tai</u> tarkastus yhdessä toimijan edustajan kanssa.
Talviuimapaikat	Joka toinen tarkastus voi olla asiakirjatarkastus	Tsl: veden laatu, hygienia, siisteys, ympäristö, omavalvonta, tiedottaminen	Voidaan sovitusti tehdä itsenäisenä tarkastuksena, jolloin lisätietoja pyydetään tarvittaessa toiminnanharjoittajalta ennen tarkastusta.
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset		Tsl: Perustiedot, omavalvonta, tilat (erityisluokat), sisäilma- ja ympäristöolosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto ja vahinkoeläimet, kiinteistön verkostovesi sekä ulkoalueet ja rakenteet ulkoapäin. Radontutkimusten tilanne. Mittaukset: alustavasti tarvittaessa esim. T, kosteus, CO ₂ - tarkastushavaintojen ja tulosten perusteella tarvittaessa edellytetään lisäselvityksiä ja -mittauksia.	Monialainen tarkastus tai tilanteesta riippuen erillinen tarkastus.

Toimintaluokka /- tyyppi valvontaohjelman mukaan	Perustelut vaihtoehtoisille tarkastusmenettelyille	Tarkastuksen lakiperuste ja sisältö	Huomioitavaa valvonnassa 2024-2028
Sosiaalihuollon palvelut: Päiväkodit, Lastenkodit / lastensuojeluyksiköt, Vanhainkodit ja vastaavat, Muut sosiaalialan yksiköt		Tsl: Perustiedot, tilat, omavalvonta, sisäilma- ja ympäristöolosuhteet, käymälä- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto ja tuhoeläimet, kiinteistön talousjohdovesi, ulkoalueet ja -rakenteet. Radontutkimusten toteutus. Mittaukset: alustavasti tarvittaessa esim. T, kosteus, CO ₂ - tarkastushavaintojen ja tulosten perusteella tarvittaessa edellytetään lisäselvityksiä ja -mittauksia.	
Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, iltapäiväkerhot ja sisäleikkipuistot		Tsl: Perustiedot, tilat, omavalvonta, sisäilma- ja ympäristöolosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto ja vahinkoeläimet, kiinteistön verkostovesi sekä ulkoalueet ja rakenteet ulkoapäin. Radontutkimusten tilanne. Mittaukset: alustavasti tarvittaessa esim. T, kosteus, CO ₂ - tarkastushavaintojen ja tulosten perusteella tarvittaessa edellytetään lisäselvityksiä ja -mittauksia.	
Majoitustoiminta - hotellit, hostellit, maatilamatkailu, asuntolat, kasarmit jne.		Tsl: Perustiedot, tilat, omavalvonta sisäilmaolot, puhtaanapito, kiinteistön talousvesi TupL: tupakointikiellon noudattaminen	TupL tarkastetaan vain Tsl-tarkastuksen yhteydessä tai jos valituksia on esiintynyt
Yleiset saunat		Tsl: Perustiedot, tilat, puhtaanapito, kiinteistön talousvesi, haittaeläimet, omavalvonta	Yleiset saunat, jotka ovat osa suurempaa kokonaisuutta tarkastetaan osana niitä.
Kosmetologiset huoneistot, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely ja hoito (myös solariumliikkeet)		Tsl: Perustiedot, työvälineiden hygieniat, ilmanvaihdon riittävyys, siivouksen taso, puhtaanapito, omavalvonta	
Solarium		SätL: <u>Palveluiden turvallisuus lain</u> <u>173-174 § mukaisesti</u>	

Toimintaluokka /- tyyppi valvontaohjelman mukaan	Perustelut vaihtoehtoisille tarkastusmenettelyille	Tarkastuksen lakiperuste ja sisältö	Huomioitavaa valvonnassa 2025-2028
Muu terveyshaittaa aiheuttava toiminta	.	TsL: Toimintaa koskevien määräysten ja tai päätösehtojen valvonta	Koska kohteita, joilla on TsL mukaisia määräyksiä tai ehtoja
WHO:n satamalistalla olevat ulkomaan- liikenteen satamat	Vain satamat, joissa tehdään ulkomaanliikenteen saniteettitarkastuksia, SYMI:n alueella vain Hangossa ja Inkoossa	TsL/WHO:n kansainvälinen terveys sääntö: WHO:n ja kansallisen ohjeistuksen mukaisesti	
Yleiset liikuntatilat, urheiluhallit, kuntosalit tai muut yleiset liikuntatilat		TsL: Perustiedot, tilat, omavalvonta, sisäilmaolot, puhtaanapito, kiinteistön talousjohtovesi	
Ensisijaiset tilat		TsL: Rakennusten vesilaitteistojen legionellabakteerin ja lyijyn riskinarviointi ja riskienhallinta	12.1.2029 mennessä
Kylmälaitteet, YsL		YsL: Kappaleen 17 vaatimusten noudattaminen	Muiden tarkastusten yhteydessä
Tupakkatuotteiden vähittäis- ja tukkumyynti, TupL		TupL: Myynnin järjestelyt, markkinointi, omavalvonta sekä kaupan laillisuus	Lääkelain ja elintarvikelain tarkastusten yhteydessä
Nikotiinikorvaus- hoitovalmisteiden vähittäismyynti, LääkeL		LL: Myynnin järjestelyt ja omavalvonta	Tupakkalain ja elintarvikelain yhteydessä
Ravintoloiden tupakointitilat, TupL		TupL: omavalvonta, savun poiston toimivuus	Elintarvikelain mukaisten tarkastusten yhteydessä

Lyhennykset:

TsL: Terveydensuojelulaki (763/1994)

TupL: Tupakkalaki (549/2016)

LL: Lääkelaki (395/1987)

YsL: Ympäristönsuojelulaki (527/2014)

SätL: Säteilylaki (859/2018)

SYMI: Eteläkärjen ympäristöterveys

WSP: Water Safety Plan

LIITE 6. Kirjallisuusluettelo

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2025–2028